

Etkin Bir Girişimcilik Eğitim İçeriği Tartışması: Akademisyenler, Girişimciler ve Öğrenciler Üzerinde Saha Araştırmaları

Contents of An Effective Entrepreneurship Education Discussion:
A Field Research on Academicians, Entrepreneurs and Students

Ali Murat ALPARSLAN^{1*}, Özlem ÇETİNKAYA BOZKURT², Aslan AYDOĞDI³

¹Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF, Sağlık Yönetimi Bölümü

²Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü

³Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Geliş Tarihi/Received: 26.08.2017

Kabul Tarihi/Accepted: 20.09.2017

Araştırma Makalesi/Research Article

ABSTRACT

There are institutions and organizations established in our country that aim to support students, who are experiencing difficulties due to successful but material shortcomings, in order to continue their education more easily. Decision-making process is difficult for decision-makers because application of scholarship and evaluation process take time and it is troublesome and there are subjective factors. In this study, Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Education has used multi criteria decision making methods to evaluate the applicants more effectively who applied to receive scholarships from the Turkish Education Foundation. The AHP and TOPSIS methods were used to select the students who will be awarded the scholarship among the 27 students in the application, and the 3 most suitable candidates were determined according to their relative affinity values. By means of multi-criteria decision-making methods, the selection process for the institutions and organizations could be made easier. The results obtained show the feasibility of the method for the institutions and institutions providing the scholarship and it is possible to transfer the election period online.

Keywords

Scholarship choice, Multi-criteria decision making, AHP, TOPSIS

ÖZET

Girişimciliğin önemsendiği, girişimcinin oldukça desteklendiği ve teşvik edildiği günümüzde, girişimcilik eğitimi ve içeriği, üzerinde bilimsel olarak çalışılması gereken bir konu haline gelmiştir. Bu problem bağlamında, bu çalışma ile girişimcilik eğitim içeriğinin hangi konular üzerinde yoğunlaşması gerektiği üzerine araştırmalar yapılmıştır. Hem girişimciler, hem bu dersi veren öğretim elemanları hem de bu dersi alan lisans öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen 3 araştırma gerçekleştirilmiştir. Anket ve mülakat yöntemlerinin kullanıldığı araştırmada, "TÜBİTAK 1601 Yenilik ve Girişimcilik Alanlarında Kapasite Artırılmasına Yönelik Destek Programı" kapsamında ele alınan ders modülleri, 3 farklı örneklem açısından değerlendirilmiştir. Çalışmanın genel bulgularına göre öğretim elemanları; yaratıcı ve yenilikçi fikir oluşturma ve girişimciliğin temelleri konularına, girişimciler; kendini iyi ifade edebilme/etkili sunum, teknoloji ve hukuk konularına, öğrenciler ise; mentorlük uygulaması, etkili sunum teknikleri, yaratıcı ve yenilikçi fikir üretimi ve iş planı geliştirme konularına önem göstermektedir.

Anahtar kelimeler

Girişimcilik eğitimi, TÜBİTAK 1601 yenilik ve Girişimcilik Alanlarında Kapasite Artırılmasına Yönelik Destek Programı.

* Sorumlu yazar/Corresponding author
E-mail/e-ileti: alimurat@mehmetakif.edu.tr

GİRİŞ

20. yüzyılın sonundan bu yana ulusların ve kuruluşların ekonomik büyümesinde girişimciliğin önemli bir rol oynadığının giderek artan bir oranda farkına varılmaktadır. Dolayısıyla, girişimciliğe ve girişimcilik eğitime olan ilgi de artmaktadır. Her ne kadar dünyanın pek çok yerinde girişimciliğe dair ders içerikleri birbirine benzerlik gösterebilirler de, kültürel farklılıklar nedeniyle girişimci birey yetiştirmenin de mutlaka farklılıkları olacaktır. Bu açıdan, Türkiye'deki üniversitelerdeki eğitim sistemi içinde girişimci yetiştirme konusunun yeniden ele alınıp değerlendirilmesi girişimcilik eğitiminin sonuçları açısından fayda sağlayacaktır. Çünkü eğitim, girişimcilik kültürünün, girişimcilik tutum ve becerilerinin yaygınlaştırılmasında anahtar bir role sahiptir. GEM 2000 raporunun ortaya koyduğu en çarpıcı sonuçlardan birisi ve hatta en önemlisi girişimcilik sürecinde en önemli unsurun girişimcilik eğitimi olduğudur (Tanrıverdi vd., 2016: 11).

Üniversitede öğrenci iken girişimcilik ile karşılaşmanın ve hakkında bilgi edinmenin birçok faydası olabilmektedir. Mezun öğrenciler için girişimci olsun veya olmasın üniversitede aldıkları girişimcilik eğitimin bir katkısı vardır (Galloway vd., 2015). Öğrencilere alternatif bir kariyer seçeneği olarak sosyal girişimci olma ya da kendi işini kurmada güven verir. Girişimcilik eğitimi, kişiye birtakım bilgiler ve özellikler kazandırır. Bu eğitim sonrasında kişilerde bilgi, algı değişir ve gelişir. Girişimcilikle ilgili verilen eğitim ayrıca, kişilerde davranış, deneyim, iletişim gibi özelliklerinin de olumlu yönde değişimini sağlamaya da yöneliktir.

Dünyada girişimcilik eğitime bakıldığında, ABD'nin başı çektiği görülmektedir. Amerika'da girişimcilik eğitiminin geçmişi 1940'lı yıllara kadar uzanırken Avrupa'da 1980'li yıllara dayanmaktadır (Wach, 2014:

12). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yükseköğretim kurumları öğrencilere girişimcilik eğitimi sunarak girişimciliğin gelişimine önemli katkı sağlamışlardır. ABD'de girişimcilik alanında derslerin üniversitelerde okutulması 1970'li yıllarda yaygınlaşmıştır (Finkle vd., 2006: 185). Girişimcilik eğitiminin elementlerini orta öğretim seviyesindeki eğitim programlarına yerleştirmede ve pek çok üniversitede girişimcilik dersini zorunlu ya da seçmeli ders olarak sunmakta Avrupa Amerika'nın gerisinde kalmıştır (Wach, 2014: 14).

Konuyla ilgili literatür taraması yapıldığında özellikle yabancı akademisyenler tarafından üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi araştıran pek çok çalışmaya rastlanılmaktadır (Davey vd., 2016; Galloway vd., 2015; Olorundare ve Kayode, 2014; Rizza ve Varum, 2011; Tessema Gerba, 2012; Galloway ve Brown, 2002; Gürol ve Atsan, 2006; Hills, 1988; Askun ve Yıldırım, 2011; Binks vd., 2006; Venkatachalam ve Waqif, 2005; Penaluna vd., 2012;). Bu çalışmaların çoğu son yirmi yılda girişimcilik eğitimine ilişkin araştırma ve uygulamadaki gelişmeler hakkında literatüre önemli katkı sağlamaktadır. 1985-1994 yılları arasında işletme literatür taramasında, girişimcilik ve küçük işletme yönetimi eğitimine ilişkin raporda "incelenen deneysel çalışmaların çoğu gösteriyor ki girişimcilik öğretiler ya da en azından girişimcilik eğitimi sayesinde teşvik edilebilir" ifadesi yer almaktadır (Gorman vd., 1997). Günümüzde "girişimcilik öğretiler mi?" sorusu yerini "ne öğretilmeli ve nasıl öğretilmeli?" sorularına bırakmıştır. Konuyla ilgili alan yazında girişimcilik eğitiminin nasıl olması gerektiği konusunda henüz ortak bir çatı oluşturulamamış ve üzerinde uzlaşılan başarılı bir model elde edilememiştir (Rasmussen ve Sorheim, 2006). Bu konuda araştırmalar devam etmektedir.

1. ÜNİVERSİTELERDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ KAVRAMI VE ÖNEMİ

Girişimcilik eğitimi bir ülkenin sosyo ekonomik büyüme ve gelişmesi ile modern eğitim sisteminin kilit sorunlarından biri olarak algılanmaktadır. Matlay (2006) tarafından belirtildiği gibi, girişimcilik eğitiminin, girişimcilik aktivitesinin nitelik ve nicelik olarak karşılaştırılabilir büyümenin değişmez bir sonucu olduğuna inanılmaktadır. Ayrıca pek çok araştırma öğrencilerin girişimcilğe karşı tutumlarının şekillenmesinde girişimcilik eğitiminin oynadığı rolü vurgulamışlardır. Örneğin, Dugassa (2012) girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimci olma yolunda motivasyonunu arttırdığı belirtmektedir. Aynı çalışmada girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik eğitimi almayan öğrencilere göre daha fazla girişimci olma niyetine sahip olduklarını belirtmektedir. Aynı zamanda, uygulanan girişimcilik eğitimi yoluyla girişimciliği bir kariyer seçeneği olarak gören öğrencilere yönelik çevresindeki yakın kişilerin tutumları da (örneğin yakın arkadaş ve ailenin tutumu gibi) olumlu yönde değiştiği görülmüştür (Tessem Gerba, 2012: 22). Hatta öğrencilere arkadaşları, aile elemanları ve kredi kuruluşları tarafından giderek artan bir seviyede destek ortamı oluşmaktadır. Bundan dolayı girişimcilik eğitimi, öğrencileri geleneksel bir kariyer için hazırlayan geleneksel eğitim programlarına karşı olarak, girişimcilik için gerekli olan bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazanmasında önemli bir politika aracı haline gelmiştir. Bu durum girişimcilik becerilerinin öğretilebileceği varsayımına dayanmaktadır (Kuratko, 2005; Matlay, 2006). Bu nedenle girişimcilik becerilerinin ve yeterliliklerinin öğrenilebilir olup olmadığı sorusu artık bir tartışma konusu değildir. Günümüzde en azından literatürde girişimciliğin öğretilbilir olduğu konusunda

bir uzlaşma mevcuttur. Şimdiki tartışma konusu ise, girişimciliğin nasıl öğretilmesi gerektiği konusuna kaymıştır (Lourenco ve Jones, 2006). Girişimcilik eğitiminde neyin nasıl öğretileceği konusu literatürde tartışma konusu olarak hala devam etmektedir.

Girişimcilik eğitimi, bir girişimcilik zihniyeti geliştirmek, girişimcilik fırsatlarının farkındalığını artırmak, yeteneklerini ve yetkinliklerini geliştirmek için yardımcı olmak, know-how ve bilgi sağlamak ve en iyi uygulama deneyimlerini paylaşmak için tasarlanmış yüksekokullar ve üniversiteler tarafından sunulan resmi dersler anlamına gelmektedir (Schwartz, ve Malach-Pines, 2009: 222). Jones ve English (2004: 416) girişimcilik eğitimi; insanları harekete geçiren fikir, bilgi, özgüven ve beceriye sahip olmalarını ve ticari fırsatları görebilme yeteneğini onlara bu tür bir eğitim yoluyla kazandıran bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Emeraton'e göre (2008) girişimcilik eğitimi, bir işletmenin başlangıç ve yönetim sürecinde bireyin çevresine ayak uydurabilmesi için gerekli olan tutum ve becerileri ile ilgilidir. Ayrıca, bireyin potansiyelini keşfetmesi ve çevresine olumlu yanıt verebilmesi için belirli temel tutum ve becerileri öğrenmesinin gerekli olduğu anlaşılmıştır.

2. ÜNİVERSİTELERDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN AMACI VE İÇERİĞİ

İnsanoğlu pek çok şeyi eğitim yoluyla öğrenir. Bazı tutumlar, önyargılar, davranışlar yaşamın ilk yıllarında özellikle aile içinde ve sonraki yıllarda ise; okullarda ve yaşam boyunca da toplum içinde öğrenilir. Eğitim her alanda olduğu gibi girişimcilikte de sihirli bir anahtardır (Arıkan, 2002). Özellikle de üniversitelerde verilen eğitimi gençlerin girişimcilğe bakış açılarını etkilemede oldukça önemlidir. Bu sebepten

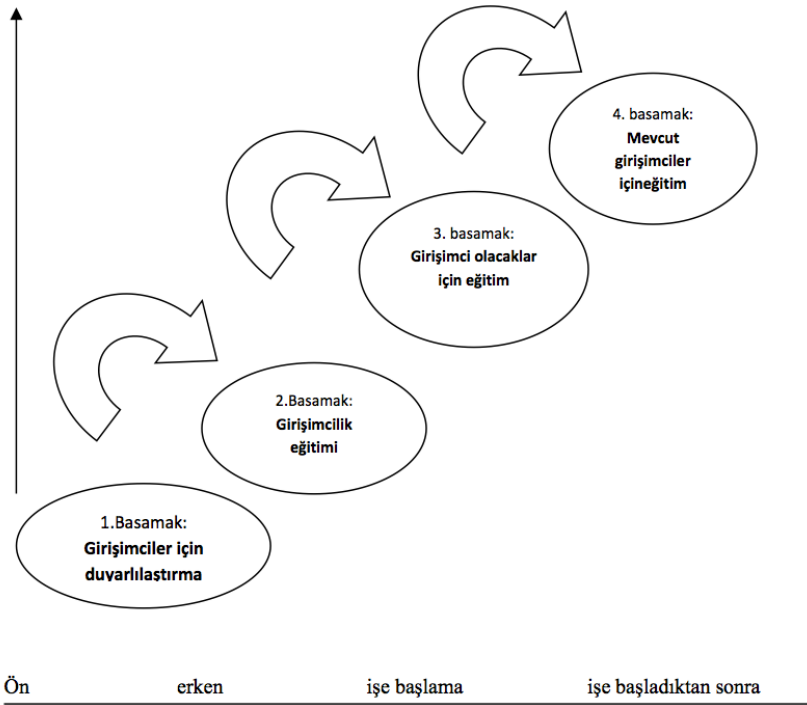
girişimcilik konusunda üniversitelerde verilen derslerin içeriği de oldukça önem arz etmektedir. Girişimcilik üzerine yapılan araştırmalarda, ABD'deki 1920'lerin önce-sindeki eğitim anlayışı ile sonrasındaki farka vurgu yapılmaktadır. Eğitim anlayışındaki bu değişikliğin, ABD'de girişimciliğin gelişmesine büyük katkısı olduğu saptanmıştır (Eyüboğlu, 2007).

Girişimcilik eğitimlerinde özellikle potansiyel girişimcilere genel itibari ile girişimciliğin başarılı olması amacıyla girişimcilik zihniyetinin, bilincinin ve becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır (Çetinkaya Bozkurt, 2011: 22). Girişimcilik eğitimi ile ilgili programlarda genellikle girişimcilik ve küçük işletmelerin yönetimi gibi konular üzerinde durulmaktadır.

Girişimcilik eğitiminde örneğin yaratıcılık, yenilik, ustalık, kendisinin ya da başka birinin işyerinde inisiyatif alması gibi girişimcilik tutumlarının desteklenmesi amaçlanmalıdır.

Alan yazın incelendiğinde üniversitelerde mevcut ve potansiyel girişimciler için verilebilecek eğitim ve öğretim şekillerinin dört kategoride sınıflandırıldığı görülmektedir (Davey vd., 2016: 174; Guzmán ve Liñán, 2005: 7). Bunlar:

1. Girişimciler için duyarlılaştırma (sensitizasyon): girişimciliğin kendi gelecekleri için ne kadar önemli olduğunu düşünen ve konuyla ilgili yeterince bilgi ile motivasyon sahibi insanların sayısının artırılmasına odaklanan farkındalık eğitimidir. Diğer adıyla, girişimcilik farkındalık eğitimidir.

Kaynak: Davey vd., 2016:174

Şekil 1. Girişimcilik eğitiminin basamakları

Eğitim alternatif kariyer yolu olarak kişinin kendi işini kurmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

2. Girişimcilik eğitimi: Bu eğitim girişimcilikle ilgili becerilerin, girişimci yetkinliklerin ve davranışların gelişmesini sağlar. Örneğin, bütüncül bir yaklaşımla ya da alternatifler önererek, girişimci bir projeyi ve uygun durumları yönetebilir. Öğrenci, belirsizlik ve risk durumlarında sorunları değerlendirecek karar vermeyi öğrenir. Kendine güven, içsel kontrol odağı, yaratıcılık ve yenilikçilik, azimli olmak, hırslarını ve hedeflerini tanımak gibi özellikler kazandırılmaya çalışılır.

3. Giriřimci olacaklar için eđitim: yeni bir giriřim bařlatma dūřüncesinde olan kiřilere genellikle yūkselđđretim dūzeyinde pratik uygulama desteđi ve eđitimi verilmektedir. Kendi iřinin kuracak olanlar için verilen eđitimidir. Alıřıla gelmiř/geleneksel kūcūk bir iřletmeyi çalıřtırmak için kiřileri hazırlamayı amaçlar.

4. Mevcut girişimciler için eğitim: Bu eğitimin amacı hālihazırda girişimci olanlar için devam eden işletme eğitimi sağlamaktır. Belli bir olgunluğa gelmiş girişimcileri hedeflemektedir. Hālihazırda çalışır durumdaki işletmelerin sonrasında dinamik girişimci davranışlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır.

řekil 1 eđitimin talep ve arz yōnlū rollerini bir araya getiren bakıř açısıyla ūniversitelerin giriřimcilik eđitimindeki rolünü özetlemektedir.

3. ARAşTIRMA METODOLOJİSİ

Bu çalıřmanın amacı; birçok farklı bōlümde đđrenim gōren ve sınırlı kredide giriřimcilik eđitimi alan lisans đđrencilerine etkin giriřimcilik ders içeriđinin sunulabilmesi ūzerine öneriler vermektir. Bu amaç dođrultusunda arařtırmanın stratejisi; giriřimcilik eđitimindeki ū önemli aktōrūn

(giriřimci, giriřimcilik dersi veren đđretim ūyesi ve đđrenci) ders içeriđi önerilerini, ihtiyaç olan ve önem arz eden öncelikli konular bađlamında ortaya koymaktır. Arařtırmada giriřimcilik dersi konu kapsamı; TŪBİTAK'ın "1601 Yenilik ve Giriřimcilik Alanlarında Kapasite Artırılmasına Yōnelik Destek Programı"nda alanda uzman đđretim elemanları tarafından belirlenen 58 adet ders modūlū olarak ele alınmıřtır. İlgili program lisans ve lisansūstū eđitimi alan kiřilerin bu modūllerden seçilmiř bir eđitim içeriđi ile eđitilmesi ūzerinedir. 58 modūlden 4'ū (giriřimciliđin temelleri, iř planı hazırlama, iř modellemesi, tecrūbe paylařımı) zorunlu diđerleri ise projeyi hazırlayan uzman akademisyenlerin seçimine dayanmaktadır. Farklı rneklemeler için farklı seçimler etkili olabilecek iken, ortak olarak 3 aktōrūn de ihtiyaç duyduđu öncelikli modūlleri belirlemek bu çalıřmanın amacı olmuřtur. Giriřimcilere hem bu modūllerin önem ve ihtiyaç öncelikleri, hem kendi ders içeriđi nerileri sorulmuř, đđretim elemanlarına ve đđrencilere ise TŪBİTAK'ın belirlediđi modūllerden hangilerinin daha önemli olduđu ve daha ihtiyaç duyulduđu sorulmuřtur. Bu bađlamda arařtırmanın bir diđer amacı, bu destek programını hazırlayan TŪBİTAK'a ve yūrūtecek olan ūniversitelere modūl önceliklerini belirlemeye yōnelik bir öneri sunmaktır. Bu amaç dođrultusunda arařtırmada ařađıdaki sorulara cevap aranmıřtır;

• đđretim elamanlarına gōre, TŪBİTAK'ın "1601 Destek Programı"nda yer alan ders modūllerinden en önemlileri hangileridir?

• Giriřimcilere gōre, TŪBİTAK'ın "1601 Destek Programı"nda yer alan ders modūllerinden en önemlileri hangileridir?

• đđrencilere gōre, TŪBİTAK'ın "1601 Destek Programı"nda yer alan ders modūllerinden en önemlileri ve en fazla ihtiyaç duydukları hangileridir?

Çalışmada Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin 600 lisans öğrencisi, 12 öğretim üyesi ile modüllerin önceliğinin sorulduğu kapalı uçlu anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca KOSGEB kurumunda girişimcilik eğitimi alan ve iki yıl içinde iş yerini açmış, hâlihazırda da faaliyet gösteren toplam 67 girişimci ile yaklaşık olarak 10-20 dakika arasında açık/kapalı uçlu anket ve mülakat gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamındaki hakem anket ve mülakata ilişkin bilgiler Excel programına aktarılarak, tüm hesaplamalar, tablo ve grafiklere yönelik işlemler bu program üzerinden gerçekleştirilmiştir.

3.1. Araştırmanın Kısıtları ve Varsayımları

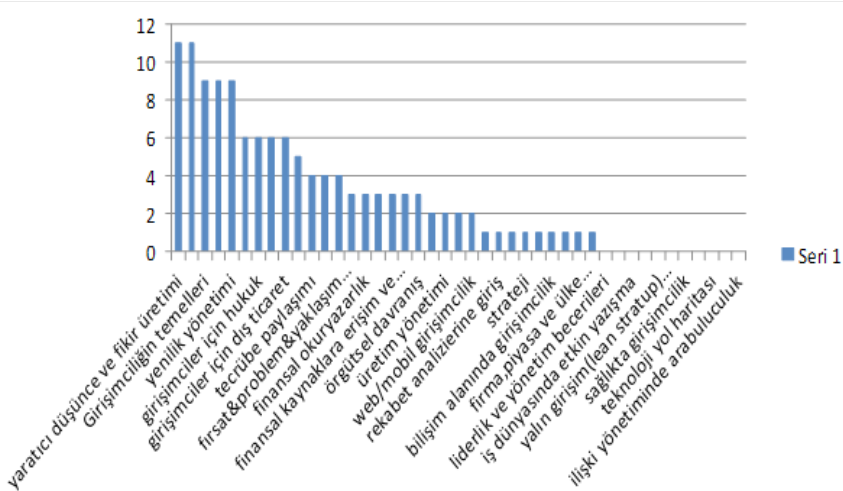
Her araştırmada olduğu gibi bu çalışmada da birtakım kısıtlar ve varsayımlar bulunmaktadır. Bunlar: Araştırma Türkiye'deki tüm üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi veren akademisyenleri kapsadığı için söz konusu üniversite dışında çalışan akademisyenler için sonuçlar genellenemez. Aynı durum öğrenciler için de geçerlidir.

Araştırma sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi lisans öğrencileri üzerinde yürütüldüğünden söz konusu üniversite öğrencileri dışındaki öğrenciler için genellenemez. Araştırmaya katılan girişimciler sadece Burdur ve Antalya ilinde faaliyet gösteren girişimcilerden oluşmaktadır. Türkiye'nin farklı bölgelerinde faaliyette bulunan girişimciler için sonuçlar genellenemez.

3.2. Araştırma 1 (Öğretim Elemanları Üzerinde Araştırma)

Araştırmanın öğretim elemanları üzerinde yürütülen kısmının evrenini Mehmet Akif Ersoy Üniversitesindeki akademisyenler oluşturmaktadır. Örneklem olarak belirlenen akademisyenler girişimcilik alanında tecrübesi olan, yayınları bulunan ve üniversitede girişimcilik eğitimi veren/vermekte olan öğretim elemanlarıdır. Araştırmanın amacı, üniversitede girişimcilik dersi alan öğrenciler için ders etkinliğini artırmak için hangi ders modüllerine ihtiyacın daha fazla olduğunun belirlenmesidir.

Tablo 1. Öğretim elemanlarının girişimcilik dersinin konularına ilişkin önerileri

Bu tespiti yaparken ilk olarak akademinin görüşü merak edilmektedir. Hangi konularının girişimcilik ders içeriğinde olması gerektiği; TÜBİTAK 1601 proje programı bağlamında önerilen ders modülleri çerçevesinde 12 öğretim elemanına sorulmuş olup, görüş ve önerileri doğrultusunda öncelikli modül önerileri belirlenmiştir. Tablo 1'de öğretim elemanlarının girişimcilik dersinin konularına ilişkin öncelikli seçimleri frekansları ile gösterilmiştir.

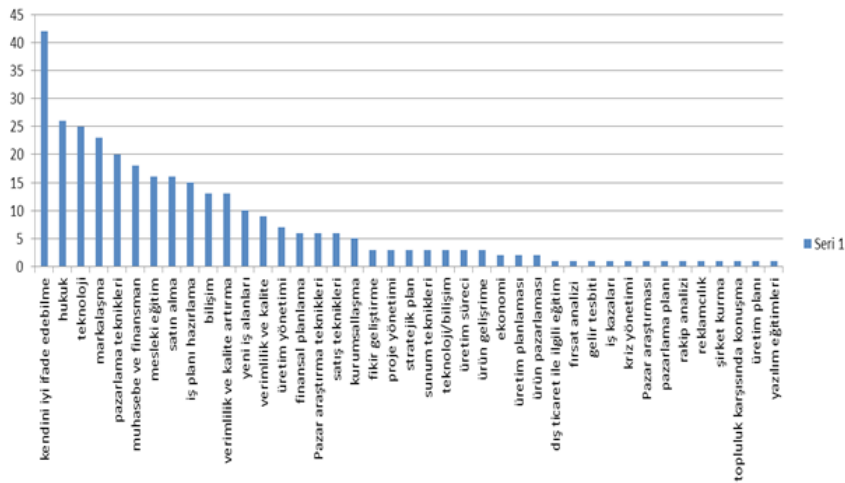
Tablo 1 incelendiğinde öğretim elemanlarının girişimcilik ders konuları arasında en çok önerdikleri konular; yaratıcı düşünce ve fikir üretimi, girişimcilik temelleri, yenilik yönetimi ve girişimciler için hukuk, dış ticaret konularıdır. Görüldüğü üzere öğretim elemanları öncelikle yenilikçi, oluşturmacı bir fikir geliştirme sürecini vurgulamakta, sonrasında girişimciliğin temellerini önemsemekte, bunların yanında teknik konular olan hukuk ve dış ticaret bilgisini de gerekli görmektedir. Öğretim elemanları tarafından düşük öncelikte önerilen diğer konular ise; yalın girişim, sağlıktaki girişimcilik, teknoloji yol haritası ve ilişki yönetiminde arabuluculuk konularıdır.

3.3 Araştırma 2 (Girişimciler Üzerinde Araştırma)

Bu araştırmanın evrenini Burdur ili ve ilçeleri ile Antalya ilindeki KOSGEB eğitimleri ile girişimcilik eğitimi almış ve iki yıl içinde kendi işletmesini kurmuş olan girişimciler oluşturmaktadır. Bu özelliklere sahip 67 girişimciye ulaşılmıştır. Araştırmada söz konusu girişimcilerle derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. İlk girişimciyle görüşüldükten sonra iz sürerek ve KOSGEB'den alınan bilgiler doğrultusunda diğer girişimcilere ulaşılmıştır. Her görüşme karşılıklı sohbet ortamında, yaklaşık olarak 10-20 dakika sürmüştür. Yarı yapılandırılmış araştırma soru formunda toplam 9 soru yer almaktadır. Bunların 2 tanesi demografik, 3 tanesi girişimcinin tecrübesi, sektör, aile içerisinde girişimci olup olmadığı ve 4 tanesi de girişimcilik ders konusu ile ilgilidir.

Bu araştırma kalitatif bir özellik taşımakta olup sonuçları betimleyici analiz ile yorumlanmaktadır. Araştırmada, 58 modülden özgün olarak üniversitedeki girişimcilik derslerinde hangi konulara ihtiyaç olabileceği girişimcilerden alınan kapsamlı

Tablo 2. Girişimcilerin önerdiği ders konuları

değerlendirmeler ile ortaya konmuştur. Yapılan mülakatlar kaydedilmiş ve sonrasında yazıya geçirilerek üzerinde içerik analizi ve kodlama işlemleri gerçekleştirilmiştir.

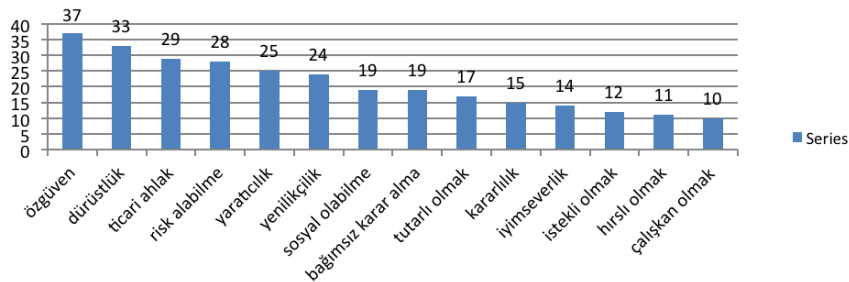
Araştırma soru formunda yer alan “üniversitedeki girişimcilik derslerinde ne tür konularının okutulmasını önerirsiniz” sorusuna verdikleri cevaplar frekanslar halinde Tablo 2 de sunulmuştur.

Araştırmaya katılan girişimcilerin üniversitedeki girişimcilik ders konusu hakkında birçok konuda önerilerde bulunmuş ve bu konuların ciddi anlamda ihtiyaç duyulduğunu dile getirmişlerdir. Bu konulardan en fazla ifade edilen kendini iyi ifade edebilme becerisidir. Aslında bu ifade bir girişimcide iletişim becerisinin, benliğini sunmanın ve duygusal zekânın ne kadar önemli olduğunu vurgulayan bir husustur. 67 girişimciden 42’si bu özelliği ifade etmiş ve olmazsa olmaz olduğunu söylemiştir. Bu konu dışında teknik konular ağırlık kazanmıştır. Bunlar öğretim elemanlarının da vurguladığı üzere hukuki mevzuatlar ve teknolojik gelişmeler/yenilikler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Girişimciler, öğretim elemanlarının ifade ettiği yeniliği/yaratıcılığı aslında teknoloji olarak algılamakta ve önemli olduğunu düşünmektedir. Bahsedilen diğer konular eldeki değeri müşteri nezdinde de değerli kılmak adına gerçekleştirilecek markalaşma çalışmaları

ve pazarlama teknikleri konularıdır. Girişimciliğin müşteri ve pazardan başladığı günümüzde, bu kadar rakibin içerisinde marka oluşturma ve pazarlama çalışmaları bu sürecin önemli konularıdır.

Bu bulgulara ek olarak girişimcilere açık uçlu anket formunda yer alan “iyi bir girişimcinin hangi özelliklere sahip olması gerektiğini düşünüyorsunuz?” sorusunun yanıtları incelendiğinde; en çok ifade edilen özellik özgüvendir. Girişimciler “özgüveni” diğer özelliklerine göre en önemlisi olarak görmektedirler. Bir diğer özellik olarak, “dürüstlük ve ticari ahlak” ikinci sırada yer almaktadır. Diğer vazgeçilmez özellikler ise “risk alabilme özelliği”, “yaratıcılık”, “yenilikçilik” ve “sosyalliktir”. Araştırma verilerine göre girişimcilerin kararlarını bağımsız alabilme, tutarlı olmak, kararlılık, iyimserlik, istekli ve hırslı olma ve çalışkanlık girişimcilerde bulunması gereken özellikler arasında tanımlanmıştır. Benzer sonuçlar Antalya ilindeki girişimcilerle yapılan araştırmada da elde edilmiştir. Söz konusu araştırmada sırasıyla bir girişimcide olması gereken kişilik özellikleri “özgüven”, “dürüstlük- ticari ahlak” ve “risk alabilme” olarak belirtilmiştir. (Çetinkaya Bozkurt vd., 2012: 239). Araştırmada elde edilen veriler aşağıdaki Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. İyi bir girişimcide bulunması gereken özellikler

Tablo 4. Girişimcilik ders modüllerine öncelik sırası

Öğrencilerin Girişimcilik Ders Modüllerine Verdikleri Önem Derecesi	Ort.	S.S.
Mentorluk Uygulaması	4,2453	,90519
Etkili Sunum Teknikleri	4,2107	,92558
Yaratıcı Düşünce ve Fikir Üretimi	4,1695	,91107
İş Planı Hazırlama	4,1158	,93396
Liderlik ve Yönetim Becerileri	4,1096	,90408
İş Modellemesi	4,0319	,96783
Proje Önerisi Hazırlama ve Uygulamalı Proje Yönetimi	3,9933	,90887
İletişim Yönetiminde Arabuluculuk	3,9917	1,57238
Yenilik Yönetimi	3,9849	,97353
Etkili Müzakere ve Pazarlık Teknikleri	3,9733	1,44670
Pazarlama Yönetimi	3,9664	,96956
İş Dünyasında Etkin Yazışma	3,9599	,95469
Tecrübe Paylaşımı	3,9515	,98020
Fırsat & Problem & Yaklaşım Bulma	3,9416	,93336
Web / Mobil Girişimcilik	3,9263	,96304
Teknoloji Yol Haritası	3,9250	,97002
Rekabet Analizine Giriş	3,9250	,96138
Karar Alma Teknikleri	3,9077	,88681
Teknoloji Yönetimi	3,8906	,95945
Finansal Okuryazarlık	3,8894	1,08119
Finansal Yönetimi	3,8667	1,02174
Girişimciler için Dış Ticaret	3,8633	1,01310
Finansal Kaynaklara Erişim ve Yatırımcı İlişkileri Yönetimi	3,8626	1,01063
Ürün ve Servis Tasarımında Yenilikçilik	3,8600	,95144
Girişimciler İçin Hukuk	3,8414	,97110
Bilişim Alanında Girişimcilik	3,8370	,97372
Açık Yenilik	3,8272	,99680
Firma, Piyasa ve Ülke Düzeyinde Rekabetçilik Analizi	3,8267	,99914
Yönetim Bilişim Sistemleri	3,8102	1,02493
İç Girişimcilik	3,8083	1,92729
Girişimciliğin Temelleri	3,8010	,96793
Sosyal Girişimcilik	3,7963	,98920
Sağlıkta Girişimcilik	3,7850	,99688
Üretim Yönetimi	3,7836	1,00510
Enerji Sektöründe Girişimcilik	3,6951	,99370
Yalın girişim	3,5394	2,35247
Toplam Kalite Yönetimi	3,4847	1,07223

3.4. Araştırma 3 (Öğrenciler Üzerinde Araştırma)

Araştırmanın bu bölümünde Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde lisans öğrenimini gören üçüncü ve dördüncü sınıfta olan girişimcilik dersi almış öğrencilerin girişimcilik ders modüllerine verdikleri önem dereceleri sorgulanmıştır. Belirlenen modüller, ders içeriklerini gösterir biçimde anket maddeleri haline getirilmiş ve öğrencilere bu içeriklerin ne derece önemli olduğunu "1. hiç önemli değil" ve "5. çok önemli" ölçeğinde sorulmuştur.

Araştırmaya katılan 600 lisans öğrencisinin bölümleri çeşitli olup; Eğitim Fakültesinden; sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği ve sosyal bilimler bölümü, Veteriner Fakültesinden öğrenciler, Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulundan; uluslararası ticaret, muhasebe ve finansal yönetim ve yönetim bilişim sistemleri bölümleri araştırmaya dâhil edilmiştir. Elde edilen bulgular maddelere verilen önem derecelerinin ortalamaları ve standart sapmaları, önem derecesi en yüksekte en düşüğe doğru Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4'deki bulgular öğrencilerin en fazla rehberlik hizmetine ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler risk alırken ve yeni bir girişime atılırken tecrübeli kişilerin "mentorluk hizmetine" önemli düzeyde ihtiyaç duymaktadır. Bunların yanında öğrenciler, etkili sunum dersi istemektedirler. Bu husus girişimcilerin de önem verdiği bir konu olması nedeniyle önemli ve olumlu görülmektedir. Öğrencilerin öğretim elemanları ile önemli gördüğü ortak bir diğer husus da "yaratıcı düşünme ve fikir üretimi" konusudur. Öğrenciler bu konunun ne kadar önemli olduğunu farkındadır. Yine öğrenciler, iyi ve ayakları somut düzlemlere basan bir "iş planı" ve "iş modellemesi

hazırlamanın" önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Yenilik, liderlik, iletişim ve pazarlama konularına verdikleri önem dereceleri kısmen girişimciler ve öğretim elemanları ile ortak bir farkındalığa sahip olduklarının bir göstergesidir. Toplam kalite yönetimi, yalın girişimcilik, iç girişimcilik ve sosyal girişimcilik, sağlıkta girişimcilik gibi özellikle alanlardaki eğitim ihtiyaçları daha zayıftır. Burada önemli görünen bir bulgu öğrencilerin girişimciliğin temelleri dersi ile ilgili düşünceleridir. TÜBİTAK ve öğretim elemanları yani, aslında akademi bu konuyu önemli hatta zorunlu olarak görürken, öğrenciler aynı algı içinde değillerdir. Bunun nedeni öğrenciler tarafından yüzeysel ve teorik konuların işe yaramadığı algısı olabilmektedir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Girişimcilik ve girişimcilik eğitimi tüm dünyada, özellikle son 5 yıldır Türkiye'de oldukça önemsenmekte ve desteklenmektedir. Bu destek ve teşvik sürecinde devletin birçok kurumu (KOSGEB, TÜBİTAK, Kalkınma Ajansları, İŞKUR, Üniversiteler vb.) rol almakta, çeşitli eğitim programları düzenlenmektedir. Bu programlara katılan girişimci adaylarına devletin önemli maddi destekleri olmakta, işletmesini büyütmek isteyen, bir nevi iç girişimcilik süreci işleten iş adamlarına gerçekleştirecekleri projeler bağlamında teşvikler sunmaktadır. Genel olarak bu desteklerin alınabilmesi için gerekli/yasal olarak zorunlu standart bir eğitim içeriği ile girişimcilik eğitimleri düzenlenmektedir. KOSGEB, Kalkınma Ajansları, İŞKUR ve Üniversiteler bu eğitimlerin düzenlenmesinde ön plana çıkmaktayken TÜBİTAK da çıktığı bir çağrı programında girişimcilik eğitimlerini projelendiren bilim insanlarına destek olmuştur. Bu destek bağlamında TÜBİTAK girişimcilik ile ilgili 58 ders modülü oluşturmuş ve farklı örneklemelere (lisans öğrencisi, lisans üstü

öğrenci, akademisyen, lisans mezunları, iş adamları vb.) ihtiyaca göre farklı modül kombinasyonları oluşturulmasını önermiştir. Bu çalışma, hangi modüllerin sahada, yani girişimciler, akademisyenler ve öğrenciler nezdinde ne kadar öncelikli olduğunu ortaya koymaktadır. Böylece ilgili alan yazına güncel durumda öncelikli eğitim alanlarını işaret etmektedir. Örneğin öğrencilerin bu denli mentorluk beklentisi, yine hem öğrencilerin hem de öğretim elemanlarının yaratıcı ve yenilikçi fikir oluşturabilme becerisi kazanabilme üzerinde durmaları önemlidir. Girişimcilerin kendini ifade edebilme, teknoloji farkındalığı ve takibi, yasal mevzuatlar hakkında bilgi sahibi olunması ve markalaşma/pazarlama faaliyetleri üzerinde durdukları görülmektedir. Ayrıca girişimcilerin özgüveni, dürüstlüğü, ticari ahlakı çok önemsedikleri görülmüştür. Bunların yanında risk alma ve yenilikçi/yaratıcı düşünme de önemsedikleri diğer özelliklerdir.

Öğretim elemanları üzerinde yapılan araştırmada girişimciliğin olmazsa olmazı olarak görülen “yaratıcı ve yenilikçi fikir oluşturma” modülü en öncelikli konudur. Öğretim elemanları öğrencilere her ne kadar sürece ilişkin detayları anlatma yönelimli de olsa, iş fikri bulmanın en önemli aşama olduğunu ifade etmektedirler. Yine akademisyenlerin, “yenilik yönetimi” modülü en önem verdikleri dersler arasındadır. Ancak tahmin edileceği gibi teorik kaygı gereği “girişimciliğin temelleri dersi” de (girişimcilik süreci, girişimci özellikleri, sağlıklı düşünebilmek ve modelleme yapabilmek için kavramlar ve tanımlar vb.) bir diğer önemsenen modüldür. Teori yanında “tecrübe paylaşımı” modülü bağlamında adayları girişimciler ile buluşturmayı desteklemektedirler. Bunların yanında araştırmaya katılan akademisyenler, “hukuk, dış ticaret finansman” gibi teknik bilgi gereken konuların eğitim içeriğinde

olmasını önermektedirler.

Girişimciler üzerinde yapılan araştırmada ise, girişimci adayının “kendisini iyi ifade edebilmesi, ikna kabiliyeti, iletişim becerisi ve etkili sunum becerisi” ön plana çıkmıştır. Girişimciler de öğretim elemanları gibi teknik ders konularını önemli görmektedir. “Hukuki düzenlemelere hâkimiyet, teknoloji takibi” konularının yanında “markalaşma, pazarlama, muhasebe/finansman ve satış bilgisi” gibi işletme fonksiyonlarına dair teknik konuları öncelikli olarak ifade etmektedirler. Ancak pazarlama konularına dair yoğunlaşmaları öğretim elemanlarına göre daha fazla gerçekleşmektedir. Araştırmaya katılan girişimcilerin bir diğer vurguları ise, üretim ve işletim sürecindeki verimlilik hususu üzerine olmuştur. Girişimcilerin iyi bir girişimcinin özellikleri sorusuna verdikleri yanıtlar ise sırasıyla, “özgüveninin yüksek olması”, “dürüst olması”, “ticari ahlakı gözetmesi”, “risk alabilmesi”, “yaratıcı/yenilikçi” ve “sosyal olabilmesi” üzerinedir.

Bu eğitimleri alan öğrencilere ilgili modüllerin önem sırası sorulduğunda en önemli ihtiyaçlarının iyi bir yönlendirici/rehber olduğunu ifade etmişlerdir. Mentorluk uygulaması tecrübe paylaşımı gibi konular ile nereden nasıl başlayabileceklerine dair öğütler alarak zaman ve para kaybını yaşamak istemektedirler. Öğretim elemanlarının kaygılarına benzer olarak yaratıcı ve yenilikçi fikir üretimini, girişimcilerin kaygılarına benzer olarak da etkili sunum tekniklerini ve kendilerini iyi bir iletişim düzleminde ifade edebilmeyi gerekli görmektedirler. Ortak kaygıları beslemeleleri ve ortak ihtiyaç noktaları önemli ve anlamlı bulunmuştur. Yine öğretim elemanlarının da ifade ettiği üzere iş planı hazırlık sürecinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Burada da öğrenciler, ayakları yere basan riski minimize edebilecekleri, önlerini görebilecekleri bir plan/modelleme/proje

önerisi hazırlamayı önemli görmektedirler. Girişimciler gibi “iletişim”, “liderlik”, “arabuluculuk” gibi becerileri vurgulamışlar, aynı zamanda “yenilik”, “pazarlama”, “teknoloji takibi” ve “finans” konularını önemsemişlerdir. Araştırma sonucunda elde edilen bulguları başka çalışmaların sonuçları ile karşılaştırmak mümkün olmamaktadır. Çünkü Türkiye’de girişimcilik dersinin içeriğine ilişkin çalışmaya rastlanılmamıştır.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan her 3 aktörden ortak bir çıkarım yapmak gerekirse;

- Yaratıcı/yenilikçi fikir üretimi,
- Etkili iletişim/sunum teknikleri,
- Girişimciliğin temelleri,
- Yenilik yönetimi,
- Mentorluk uygulaması/tecrübe paylaşımı,
- Teknoloji yönetimi ve takibi,
- İş planı, modellemesi, projelendirmesi,
- Pazarlama, hukuk, finansal yönetim gibi ,

Konular girişimcilik eğitimi kapsamında mutlaka alınması gereken ders konuları olarak önerilmektedir. Ancak farklı örneklerde farklı modüllerin de ön plana çıkabileceği unutulmamalı, sektöre özel girişimci eğitim kombinasyonlarının daha somut ve özelliği katkıları sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, kültürel özellikler dikkate alınarak hazırlanmış bir girişimcilik eğitimi içeriğinin daha iyi sonuçlar vereceği düşünüldüğünde yapılan bu ve bundan sonraki araştırmaların önemi daha iyi ortaya çıkacaktır. Yani dünyadaki girişimcilik eğitiminin benzerini monte edip uygulamaktan ziyade kendi kültürel farklılıklarımızı dikkate alarak hazırlayacağımız girişimcilik dersi içeriği mevcut ve potansiyel girişimciler için daha fayda sağlayacaktır. Buradan hareketle konuyla ilgili benzer çalışmanın Türkiye’nin farklı bölgelerinde de yapılması önerilir. Ayrıca araştırmanın TUBİTAK 1601 Yenilik ve Girişimcilik

Alanlarında Kapasite Artırılmasına Yönelik Destek Programı kapsamında girişimcilik eğitimi alan kişiler üzerinde yapılması da oldukça sağlıklı sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

REFERENCES / KAYNAKLAR

Arıkan, S. (2002).Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Askun, B.,& Yıldırım, N. (2011). Insights on entrepreneurship education in public universities in Turkey: creating entrepreneurs or not?.Procedia-Social and Behavioral Sciences, 24, 663-676.

Binks, M., Starkey, K. & Mahon, C. L. (2006) . Entrepreneurship education and the business school. Technology Analysis & Strategic Management, 18(1), 1-18.

Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2011). Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Elemanlarından Öneriler.Ankara: Detay Yayıncılık.

Çetinkaya Bozkurt, Ö., Kalkan A., Koyuncu O. & Alparslan A. M. (2012). Türkiye’de girişimciliğin gelişimi: Girişimciler üzerinde nitel bir araştırma. SDÜ Sos Bil. Enst. Dergisi, 15 (1): 229-247.

Davey, T., Hannon, P., & Penaluna, A. (2016). Entrepreneurship education and the role of universities in entrepreneurship Introduction to the special issue. Industry and Higher Education, 30(3), 171-182.

Dugassa, T. G. (2012). The context of entrepreneurship education in Ethiopian universities. Management Research Review, 35(3), 225-244.

Emeraton, U. G. (2008). Re-thinking higher education management for poverty reduction among the youth in Africa. Paper presented at the 3rd Regional Conference of Higher Education for Youth Empowerment, Opportunities, Capabilities and Second Chance. Organized by Higher Education Research and Policy Network (NERPNET) at IITA, Ibadan, Oyo State. August 18-21.

Eyüboğlu, D. (2007), Girişimcilik Eğitimi. Ankara: MPM yayınları.

- Finkle, T. A., Kuratko, D. F. & Goldsby M. G. (2006). An examination of entrepreneurship centers in the United States: A national survey. *Journal Of Small Business Management*, 44(2), 184-206.
- Galloway, L. & Brown, W. (2002). Entrepreneurship education at university: a driver in the creation of high growth firms? *Education+ Training*, 44(8/9), 398-405.
- Galloway, L., Kapasi, I. & Whittam, G. (2015). Exploring 'successful' outcomes of entrepreneurship education: A follow-up study. *Industry and Higher Education*, 29(6), 505-515.
- Gorman, G., Hanlon, D. & King, W. (1997). Some research perspectives on entrepreneurship education enterprise education and education for small business management: A ten - year literature review. *International Small Business Journal*, 15, 56-77
- Gürol, Y. & Atsan, N. (2006). Entrepreneurial characteristics amongst university students: Some insights for entrepreneurship education and training in Turkey. *Education+ Training*, 48(1), 25-38.
- Guzmán J. & Liñán, F. (2005). Perspectives on entrepreneurial education: A US-Europe comparison. *Documentos de Trabajo Nebrija. Serie Módulo Europeo Jean Monnet*, (9), 11-31.
- Hills, G. E. (1988). Variations in university entrepreneurship education: An empirical study of an evolving field. *Journal of business venturing*, 3(2), 109-122.
- Jones, C., & English, J. (2004). 'A contemporary approach to entrepreneurship education', *Education and Training*, 46(8/9), 416-423.
- Kuratko, D. F. (2005). The emergence of entrepreneurship education: development, trends and challenges. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 29(5), 577 - 598
- Lourenco, F. & Jones, O. (2006). Developing entrepreneurship education: comparing traditional and alternative teaching approaches. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 4, 111 - 140
- Matlay, H. (2006). Entrepreneurship education: more questions than answers? *Educational Training*, 48(5), 293 - 295
- Olorundare, A. S. & Kayode, D. J. (2014). Entrepreneurship Education in Nigerian Universities: a tool for national transformation. *Asia Pacific Journal of Educators and Education*, 29, 155-175.
- Penaluna, K., Penaluna, A. & Jones, C. (2012). The context of enterprise education: insights into current practices. *Industry and Higher Education*, 26(3), 163-175.
- Rasmussen, E. & Sorheim, R. (2006). Action Based Entrepreneurship Education, *Technovation*, 26(2), 185-194
- Rizza, C. & Varum, C. (2011). Directions in entrepreneurship education (EE) in Europe. *Investigaciones de Economía de la Educación*, 6(6), 517-538.
- Schwartz, D. & Malach-Pines, A. (2009). Entrepreneurship education for students How should universities prepare for the challenge of teaching entrepreneurship? *Industry and Higher Education*, 23(3), 221-231.
- Tanrıverdi, H., Bayram, G. N. & Alkan, M. (2016). Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerine etkisinin incelenmesi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11(1), 1-29.
- Tessema Gerba, D. (2012). The context of entrepreneurship education in Ethiopian universities. *Management Research Review*, 35(3/4), 225-244.
- Venkatachalam, V. B. & Waqif, A. (2005). Outlook on integrating entrepreneurship in management education in india. *Decision*, 32(2), 57-71.
- Wach, K. (2014). Europeanisation of entrepreneurship education in europe-looking back and looking forward. *Horyzonty Wychowania*, 13(26), 11-31.